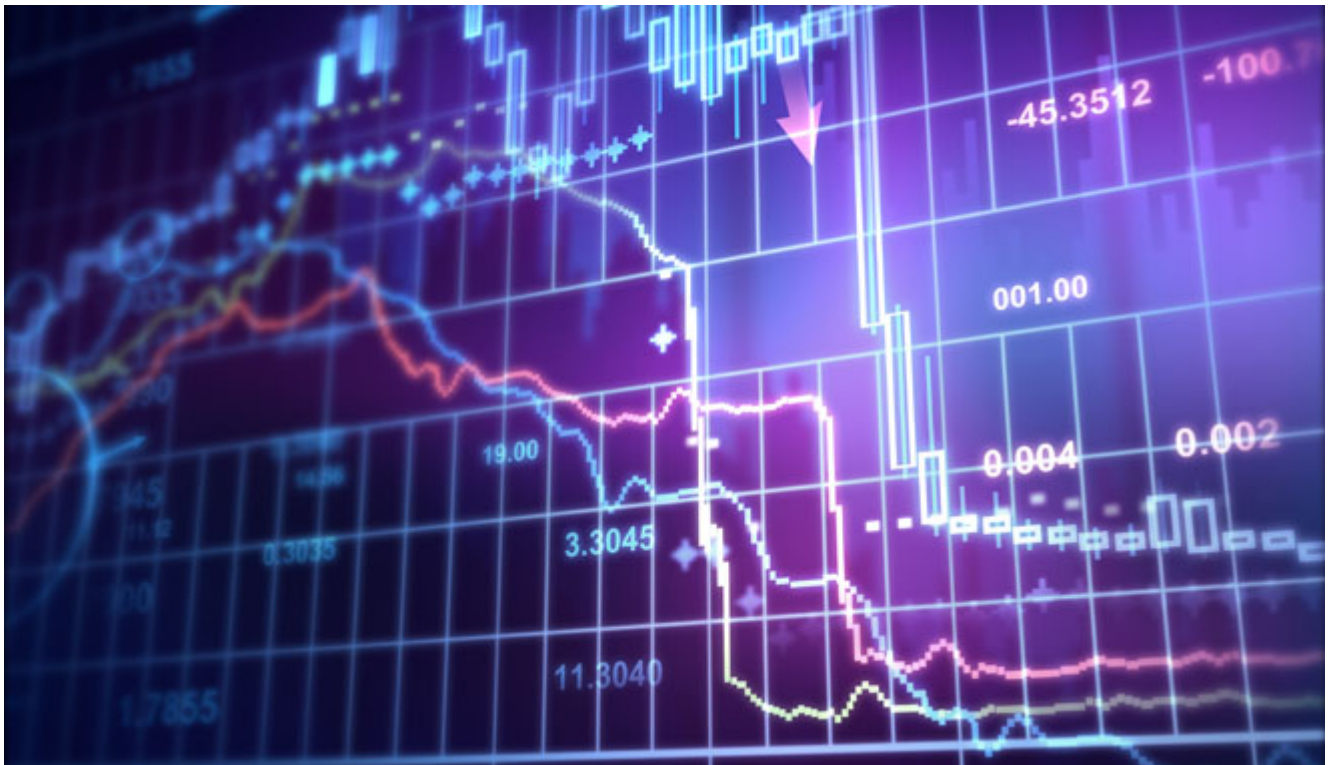

Οικονομία και φιλοσοφία: τι σχέση έχουν μεταξύ τους; (Αναστασία Δημητρακοπούλου, Δρ. Φιλοσοφίας Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσία](#)

Στην εποχή μας προωθούνται με γοργούς ρυθμούς οι αρχές της νεοφιλελεύθερης πολιτικής, πράγμα που καθιστά επίκαιρο το εξής ερώτημα: είναι δίκαιη η ελεύθερη αγορά;

Το επιχείρημα για την απελευθέρωση των αγορών βασίζεται στην έννοια της ελευθερίας και της ευημερίας. Η ελεύθερη συναλλαγή συνεπάγεται και σεβασμό στην ελευθερία, ωστόσο οι νόμοι, οι οποίοι παρεμβαίνουν στην ελεύθερη αγορά, κατ' άλλους, παραβιάζουν την ατομική ελευθερία. Από την άλλη πλευρά, όσοι αποδέχονται το ωφελμιστικό επιχείρημα για τις αγορές υποστηρίζουν ότι οι ελεύθερες αγορές προάγουν την γενική ευημερία και όταν δυο άτομα κάνουν μία συμφωνία και τα δυο κερδίζουν. Εφόσον η συμφωνία τους βελτιώνει την κατάσταση και των δυο χωρίς να πλήττει κανέναν άλλον, αυξάνει την γενική

ωφέλεια. Υπάρχουν και οι σκεπτικιστές, οι οποίοι διατείνονται ότι οι επιλογές της αγοράς δεν είναι πάντα τόσο ελεύθερες όσο φαίνονται. Ορισμένα αγαθά και κοινωνικές πρακτικές διαφθείρονται ή ευτελίζονται, αν αγοράζονται και πωλούνται με σκοπό το κέρδος, οδηγώντας στην καταστροφή ένα κράτος, δεδομένου ότι απαρτίζουν τους στυλοβάτες του και συγχρόνως καταδεικνύουν την ύπαρξη ή μη της κοινωνικής δικαιοσύνης[i].

Οι συνέπειες από την εμπιστοσύνη στην ασύδοτη οικονομική ανάπτυξη - οικολογικά προβλήματα, γιγάντωση της φτώχειας, πολιτικές κρίσεις - καθιστούν εμφανείς τις λανθασμένες προτεραιότητες εκ μέρους των κοινωνιών. Εντός αυτού του πλαισίου, η προσέγγιση του οικονομικού ζητήματος από τους πολιτικούς φιλοσόφους βοηθεί στην λήψη ορθότερων αποφάσεων τόσο εκ μέρους των οικονομικών αναλυτών όσο και από τους πολιτικούς. Η φιλοσοφία δεν αποσκοπεί στην επίλυση των προβλημάτων, αλλά προβληματίζει τους οικονομολόγους σε θέματα, που επιδρούν δυσχερώς στην κοινωνική ευρυθμία και την μελλοντική ζωή των πολιτών. Ο ανθρώπινος βίος καθορίζεται από τον σκοπό της πόλεως, επομένως, η ηθική συμπεριφορά των ανθρώπων θα πρέπει να αντιμετωπιστεί και να δικαιολογηθεί τελεολογικώς[ii]. Εκ των ανωτέρω, αντιλαμβανόμαστε ότι η σχέση των οικονομικών και της φιλοσοφίας είναι αλληλένδετη, διότι η επιστήμη των οικονομικών επιδιώκει την επίτευξη ενός στόχου, ενώ η φιλοσοφία περιγράφει τους στόχους, που πρέπει να έχει μία κοινωνία[iii].

Η επιβίωση μιας κοινωνίας εξαρτάται από το, εάν τα μέλη της ασχολούνται με τις κοινές υποθέσεις και τις διαχειρίζονται με κοινό τρόπο, δηλαδή, όπως τονίζει ο J. Robinson, εάν υπάρχει μια κοινή ιδεολογία, η οποία υποκαθιστά το ένστικτο[iv]. Το γεγονός ότι οι πολίτες χρησιμοποιούν το κράτος για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους οφείλεται, κατά τον P. Bourdieu, στην απογοήτευση και τον απογαλακτισμό από αυτό[v]. Βασική προϋπόθεση είναι η άρση της επιδιώξεως του ατομικού συμφέροντος και η ανάπτυξη του σεβασμού προς τους υπόλοιπους πολίτες, πράγμα που δεν είναι πάντοτε εφικτό, γι' αυτό καθίσταται επιτακτική η ύπαρξη ενός μηχανισμού, που θα υποχρεώνει το άτομο σε τήρηση των κανόνων αυτών, όταν ευρίσκονται σε αντίθεση προς το άμεσο συμφέρον του.

Η ελευθερία των πολιτών είναι αναγκαίο να περιοριστεί ή μάλλον καλύτερα, να επαναπροσδιοριστεί επί τη βάση μίας ανθρωπολογικής αρχής. Ο K. Jaspers, ορθώς, επισημαίνει ότι: «η οικονομία είναι καταδικασμένη από το ίδιο της το περιεχόμενο, αν παραδίνεται χωρίς φρένο στην αυθόρμητη κίνησή της». Η ευθύνη επαφίεται στους πολιτικούς για την συγχώνευσή της υπό το κράτος της πολιτικής. Ελευθερία στην οικονομία σημαίνει ότι οι αρχές της ακολουθούν τις επιταγές της ηθικής και η υποταγή της στην πολιτική[[vi](#)].

[[i](#)] Αναφορά στο θέμα πραγματοποιείται από τον M.J. Sandel, *Δικαιοσύνη, τί είναι το σωστό*; εκδ. Πόλις, Αθήνα 2011³, σσ. 110-111.

[[ii](#)] Περαιτέρω ανάλυση βλ. Θ. Πελεγρίνης, *Η Θεμελίωση του Ηθικού Βίου*, εκδ. Καρδαμίτσα, 1986, σ. 28.

[[iii](#)] Πβ. C.D.M. Hausman- M.S. McPherson, *Economic Analysis and Moral Philosophy*, USA 1986, σ. 9.

[[iv](#)] Πβ. J. Robinson, *Φιλοσοφία της Οικονομίας*, μτφρ. Κ.Μ. Βαθιώτη, τίτλ. πρωτ. *Economic Philosophy*, εκδ. Παπαζήση, σ. 4.

[[v](#)] P. Bourdieu, *Αντεπίθεση Πυρών*, μτφρ. Κ. Διαμαντάκου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1998², τίτλ. πρωτ. *Contre-feux, Propos pour server a la resistance contre l' invasion neo- liberale*, σ. 20.

[[vi](#)] Για περαιτέρω ανάλυση επί του θέματος: K. Jaspers, *Φιλοσοφικά και Πολιτικά Δοκίμια*, μτφ. Α. Βαγενά, εκδ. Αναγνωστίδη, σσ. 42, 48.

[συνεχίζεται]

Το παρόν κείμενο είναι το τρίτο μέρος της εργασίας της Δρ. Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αναστασίας Δημητρακοπούλου, με τίτλο «Η διαλεκτική σχέση της Οικονομίας με την Πολιτική και την Ηθική»

Το προηγούμενο μέρος της εργασίας μπορείτε να το διαβάσετε [εδώ](#)